

Ivana MARIĆ*

POPULARIZACIJA MUZIČKOG OBRAZOVANJA — PRIMJER MEĐUNARODNIH MUZIČKIH RADIONICA MUZIČKE ŠKOLE TIVAT I NEVLADINE ORGANIZACIJE „ARS PRAESENTIA BOKE KOTORSKE”

Sažetak: Muzičke radionice predstavljaju profesionalnu i stručnu manifestaciju koja okuplja muzičare svih profila, učenike osnovnih i srednjih škola, studente i profesore. Ovakav oblik organizovanog djelovanja zapažen je u našim sredinama u protekle dvije decenije. Posebno je to karakteristično za primorske gradove, a njihovo djelovanje je najčešće organizovano tokom središnjeg dijela ljetnje turističke sezone. Jedna od takvih manifestacija je i Međunarodna radionica za duvačke instrumente organizovana od strane nevladine organizacije (NVO) „Ars praesentia Boke Kotorske”, koja od 2002. godine kontinuirano djeluje u Tivtu.

Ključne riječi: *muzičke radionice, profesionalne manifestacije, difuzija ozbiljne muzike, kulturni turizam, animacioni projekti, Tivat*

MUZIČKE radionice predstavljaju profesionalnu i stručnu manifestaciju koja okuplja muzičare svih profila, učenike osnovnih i srednjih škola, studente i profesore. Razmjena iskustava, znanja, prakse i lijepo druženje svih učesnika obilježava ovakve pojavne oblike muzičkog djelovanja, a njihov osnovni cilj i zadatak je pronalaženje načina za stvaralačko ispoljavanje svake ličnosti učesnika, uz stvaranje uslova kako za samostalan, tako i za timski rad (solistički nastupi i orkestri) i sl. Takođe, bitan cilj je upoznavanje sa domaćim i

* Dr sc. Ivana Marić, profesor, Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan”, Kotor

svjetskim tokovima u pedagogiji zastupljenih instrumenata, koncertna djelatnost, kao i neophodna nadgradnja edukativne osnove.

Ovakav oblik organizovanog djelovanja zapažen je u našim sredinama u protekle dvije decenije. Posebno je to karakteristično za primorske gradove i, ono što je interesantno, njihovo djelovanje je najčešće organizovano tokom središnjeg dijela ljetnje turističke sezone.

U savremenom svijetu muzika je umjetnost sa kojom prosječan stanovnik ostvaruje vremenski najduži kontakt (prema nekim istraživanjima savremeni čovjek je najmanje dva sata dnevno izložen djelovanju muzike), tako da ovu pojavu treba osvjetliti iz raznih uglova, pa i iz onog koji, pored popularizacije muzičkog obrazovanja, tretira prisustvo muzičkog djelovanja i u zbivanjima kulturnog turizma.

Jedna od takvih manifestacija je i Međunarodna radionica za duvačke instrumente organizovana od strane Muzičke škole Tivat i NVO „Ars praesentia Boke Kotorske” 2002. godine u Tivtu, kao potreba razvijanja i afirmisanja duvačkih instrumenata. Analizirajući dosadašnji rad Radionice, može se zapaziti njeno značajno popularizaciono djelovanje, kao i prisustvo u ponudi kulturnog turizma tokom ljetnjeg perioda i u Tivtu, ali i širom Boke Kotorske.

Predavači i učesnici u ovom projektu bili su eminentni muzički izvođači i pedagozi iz više zemalja: Švedske, Slovenije, Izraela, Hrvatske, Srbije i Crne Gore. Učenici, studenti i profesori koji su pohađali radionicu bili su iz Crne Gore, ali i iz zemalja iz okruženja. Radionice su obuhvatale: individualnu nastavu, rad u kamernim ansamblima, koncerte i slobodne aktivnosti (druženja, izlete). Polaznike radionica ovdje možemo posmatrati ne samo kao učesnike i nosioce projekta radionice već i kao turiste u ovoj sredini, a sa druge strane, i kao nosioce procesa animacionih projekata na bazi difuzije ozbiljne muzike. Mora se priznati da to i nije tako česta pojava u turističkim regijama.

Do sada je održano jedanaest radionica i u pripremi je dvanaesta za ljeto 2014. godine. Uvidom u rad ovih radionica, uočava se, pored ostalog, i vrlo zapažena koncertna djelatnost, kako polaznika, tako i samih predavača, vrhunskih muzičara, ali i raznih gostiju radionice (npr. iz Dubrovnika). Tokom održavanja svake od radionica prosječno je održavano između šest i osam koncerata, što znači ukupno oko 90. Koncertni prostori su najčešće bili gradski trgovci Kotor i Tivta, otvoreni prostori manjih naselja uz morsku obalu, sakralni objekti (Crkva Sv. Roka u Donjoj Lastvi, Katedrala Sv. Tripuna u Kotoru i dr.) i koncertne sale. Prilikom koncertnih događanja posebno treba istaći repertoar u kome su po prvi put predstavljena djela muzičara iz Boke, od kojih su neki čak i lokalnom stanovništvu bili skoro nepoznati, a u stranim zemljama su predstavljali vrhunac muzičkog stvaralaštva. Tako je ova djelatnost bila animacioni i popularizacioni projekat ne samo za strane goste već i za domaće

stanovništvo, pa i za buduće učenike muzičkih škola i akademija, a jedan od rezultata je i otvaranje Srednje muzičke škole Tivat.

U daljem toku ovog rada predstavimo detaljnije učesnike i sadržaje proteklih radionica.

Prva međunarodna radionica za duvačke instrumente održana je 2003. godine u periodu od 02. 08. do 08. 08. 2003. godine.¹ Radionica je okupila polaznike na dva instrumenta i to flautu i hornu. Održala se u posebnoj i originalnoj ambijentalnoj sredini mjesta Gornja Lastva nedaleko od Tivta. Ono što je ovu radionicu učinilo specifičnom je stalan boravak, vježbanje i održavanje koncerata u samom selu. Nažalost, uslovi od kojih posebno nedostatak prostora za rad, nijesu omogućili da se i naredna radionica održi na istom mjestu.

Radionicu flaute vodio je prof. Ljubiša Jovanović (Beograd). Imala je 15 polaznika i to učenika nižih i srednjih muzičkih škola, kao i studenata muzičkih akademija sa Cetinja i iz Beograda.

Radionicu horne vodila je prof. Anita Anderson (Stockholm) i brojala je 8 polaznika istog nivoa obrazovanja kao na Radionici flaute.

Prva radionica obilježila je svoj rad sa dva koncerta polaznika i to: u Crkvi u Gornjoj Lastvi i u Crkvi Sv. Roka u Donjoj Lastvi. Gost Radionice bio je dubrovački kvartet „Sorkočević”, koji je svoj koncert takođe imao u Crkvi Sv. Roka u Donjoj Lastvi.

Druga međunarodna radionica za duvačke instrumente² (za instrumente flauta, klarinet/saksofon, truba, horna, trombon i tuba) održana je 2004. god. u Tivtu od 04. do 11. jula 2004. Voditelji radionica za pojedine instrumente bili su sljedeći profesori:

FLAUTA — Ljubiša Jovanović (Beograd);

KLARINET/SAKSOFON — Ognjen Popović (Beograd);

TRUBA — Ann-Marie Sundberg (Stockholm);

HORNA — Anita Anderson (Stockholm);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Beograd)

TUBA — Goran Christensen (Stockholm)

U okviru Druge međunarodne radionice održani su koncerti 06. 07. u 21h, 07. 07. u 22,30h, 08. 07. u 23h i 10. 07. u 23h. Svi koncerti održani su u

¹ Ovaj projekat je podržan donatorstvom Opštine Tivat i SIDE (švedske organizacije za razvoj).

² Ovdje ponovo treba istaći dragocjenu pomoć i saradnju sa Švedskom kraljevskom akademijom i SIDOM. Pristigla je i njihova donacija (instrumenti, notni materijal, kozmetika i usnici), a prisutna je bila i njihova stručna pomoć. Treba istaći da je za ove projekte NVO „Ars praesentia Boke Kotorske” nailazila na veliko razumijevanje i pomoć kod gradskih vlasti (SO Tivat). Ovo se ponovilo i tokom sljedećih radionica.

atrijumu Galerije „Buća” u Tivtu. Pored navedenog, 09. 07. u 23h održan je koncert u saradnji sa Montenegro music festivalom, u kome su učestvovali Ljubiša Jovanović (Srbija) — flauta, Deborah Kruzansky — flauta (Italija) i Jasna Tucović — klavir (Srbija).

Radionica flaute dogovorena je u saradnji sa Montenegro music festivalom, tako da su rad u Radionici vodili profesori Ljubiša Jovanović (Beograd) i Deborah Kruzansky (Italija). Radionicu je pohađalo 20 studenata iz Crne Gore, Srbije i Ukrajine.

Radionicu klarinet — saksofon pohađalo je 10 studenata. Pored individualnog rada, rad se obavljao i u kamernim sastavima: trio i kvintet. Radionicu je korepetirala prof. Lidija Molcanov. Polaznici Radionice nastupali su zajedno sa svojim profesorom na svim gorenavedenim koncertima.

Radionicu truba pohađalo je osam studenata. Ansambli su: trio, kvintet, oktet. Prof. Ann-Marie dala je značaj posebno radu sa brass ansamblima u različitim kombinacijama u kojima je i sama uzela velikog učešća.

Radionicu horne pohađalo je 8 studenata. Pored individualnog rada, profesori sa Švedske kraljevske akademije veliki značaj posvetili su radu u kamer-nim ansamblima: trio, kvartet i kvintet.

Radionicu trombon pohađala su 2 studenta.³ Već tokom Radionice primijećeno je veliko interesovanje za ovaj instrument, što je povećalo značaj njegovog rada.

Radionicu tube⁴ pohađao je 1 student.

Posebno značajnim u ovoj radionici treba smatrati nekoliko nastupa prof. Gorana Christensena, koji je prikazao ljepotu i značaj ovog instrumenta kako u solo, tako i u kamernim dionicama.

Treća međunarodna radionica za duvačke instrumente 2005 g. za instrumente: truba, horna, trombon, tuba, flauta i klarinet — saksofon, održana je u Tivtu od 16. do 30. 06.

Voditelji Radionice su bili sljedeći:

TRUBA — Ann-Marie Sundberg (Stockholm);

HORNA — Ingrid Rosengren (Stockholm);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Beograd);

³ Trombon kao instrument još uvijek nije bio zastupljen u nastavi muzičkih škola Crne Gore. U okviru ove radionice prof. Benčić je započeo obuku ovog instrumenta sa prof. horne Milom Veličković iz Tivta, sa kojom je tada planirano da nastavi saradnju od septembra ove godine u okviru redovne nastave u Muzičkoj školi Tivat.

⁴ Ovaj instrument je potpuno nepoznat muzičkoj javnosti u Crnoj Gori, ali je iznenađujuće da je nakon radionica bilo interesovanja za nastavak rada na ovom instrumentu.

TUBA — Goran Christensen (Stockholm);

FLAUTA — Davor Bušić (Rijeka);

KLARINET — SAKSOFON — Ognjen Popović (Beograd).

Koncerti u okviru radionica bili su sljedeći: Svečano otvaranje III međunarodne radionice za duvačke instrumente 16. 06. 2005. godine koncertom trija i kvarteta horni, brass kvarteta i kvinteta iz klase prof. Mile Veličković, kao i duvačkog orkestra kojim diriguje prof. Tamara Radonjić.

20, 21. i 22. 06. 2005. g. (za brass instrumente) — koncerti održani u atrijumu ljetnjikovca „Buća” u Tivtu;

28. i 30. 06. 2005. g. (za drvene duvače) — zeleni salon Hotela „Mimoza”, Tivat;

29. jun 2005. g. koncert Davora Bušića (flauta) i Ognjena Popovića (klarinet — saksofon) — Crkva Sv. Roka u Donjoj Lastvi.

Radionicu trube pohađalo je 8 studenata i 3 profesora asistenta.

Radionicu horne pohađalo je 8 studenata i 3 profesora asistenta.

Radionicu trombona pohađala su 4 studenta i 1 profesor asistent.

Radionicu tube pohađala su 3 studenta i 1 profesor asistent.

Radionicu flaute pohađalo je 11 polaznika.

Radionicu klarinet — saksofon pohađalo je 10 studenata.

Četvrta međunarodna radionica za duvačke instrumente (truba, horna, trombon, tuba, flauta, klarinet — saksofon i oboa) održana je u Tivtu od 02. 07. do 10. 07. 2006. godine.

Voditelji Radionice su bili:

TRUBA — Tibor Kerekeš (Slovenija);

HORNA — Boštjan Lipovšek (Slovenija);

TROMBON I TUBA — Aleksandar Benčić (Beograd);

FLAUTA — Milena Lipovšek (Slovenija);

KLARINET — SAKSOFON — Ognjen Popović (Beograd);

OBOA — Guy Porat (Izrael).

U okviru Radionice održani su sljedeći koncerti:

05. 07. 2006. g. koncert profesora — Crkva Sv. Roka, Donja Lastva, Tivat;

06. 07. 2006. g. koncert profesora — Katedrala Sv. Tripuna, Kotor;

08. 07. 2006. g. koncert polaznika radionica flaute i horne;

09. 07. 2006. g. koncert polaznika radionica: trube, trombona, tube, klarineta, saksofona i oboe.

Koncerte profesora korepetirao je Aleksej Molčanov. Koncerte polaznika radionica korepetirali su: Molčanova Lidija, Molčanova Sofija i Sindik Dijana.

Radionicu trube pohađalo je 8 studenata.

Radionicu horne pohađalo je 11 studenata.

Radionicu trombona pohađalo je 6 studenata.

Radionicu tube pohađao je 1 student.

Radionicu flaute pohađalo je 11 studenata.

Radionicu klarineta i saksofona pohađalo je 15 studenata.

Radionicu oboe pohađala su 2 studenta.

Ovu radionicu je obilježilo značajno učešće renomiranih imena, sa bogatom biografijom, kako u umjetničkom, tako i u pedagoškom angažmanu, izuzetno visok umjetnički nivo profesorskih koncerata, sa bogatim i raznovrsnim programom, kao i veliki broj polaznika (54 aktivna i 7 pasivnih, i to iz Crne Gore, Srbije, BiH, Hrvatske, Italije, Slovenije, Njemačke i Ukrajine). Posebno treba istaći veliku posjećenost koncerata.

Peta međunarodna radionica za duvačke instrumente (truba, horna, trombon, flauta, klarinet, saksofon, oboa i fagot) održana je u Tivtu od 30. 06. do 07. 07. 2007. g.

Voditelji Radionice su bili:

TRUBA — Tibor Kerekeš (Slovenija);

HORNA — Boštjan Lipovšek (Slovenija);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Srbija);

FLAUTA — Milena Lipovšek (Slovenija);

SAKSOFON — Ognjen Popović (Srbija);

KLARINET — Veljko Klenkovski (Srbija);

OBOA — Guy Porat (Izrael);

FAGOT — Nenad Janković (Srbija).

METODIKA BRASS INSTRUMENTATA — Ann-Marie Sundberg (Švedska)

Koncerti u okviru radionica su bili sljedeći:

02. 07. 2007. g. koncert profesora — Crkva Sv. Roka, Donja Lastva, Tivat;

03. 07. 2007. g. koncert profesora — Katedrala Sv. Tripuna, Kotor;

04. 07. 2007. g. koncert profesora — Crkva Sv. Roka, Donja Lastva, Tivat;

05. 07. 2007. g. koncert polaznika radionica — Crkva Sv. Roka, Donja Lastva, Tivat;

06. 07. 2007. g. koncert kamernih ansambala na gradskoj rivi i brodu „Vodena kočija”.

Koncerte profesora korepetirao je Aleksej Molčanov. Koncerte polaznika radionica korepetirali su: Molčanova Lidija i Molčanov Aleksej.

Radionicu trube pohađalo je 9 studenata.

Radionicu horne pohađalo je 11 studenata.

Radionicu trombona pohađalo je 8 studenata.

Radionicu flaute pohađalo je 9 studenata.

Radionicu klarineta pohađalo je 11 studenata.

Radionicu saksofona pohađala su 4 studenta.

Radionicu oboe pohađalo je 5 studenata.

Radionicu fagota pohađao je 1 student.

Radionicu metodike nastave brass instrumenata pohađala su 4 studenta.

Na ovoj radionici je, kao što je bio slučaj i prethodnih godina, značajno učešće renomiranih imena sa bogatom biografijom, kako u umjetničkom, tako i u pedagoškom angažmanu. Takođe je bio veliki broj polaznika iz različitih zemalja (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Slovenija, Njemačka, Ukrajina, Kuba). Izuzetno je bio visok umjetnički nivo profesorskih koncerata, sa bogatim i raznovrsnim programom kamerne muzike, a posjećenost koncerata je bila jako velika.

Šesta međunarodna radionica za duvačke instrumente (truba, horna, trombon, flauta, klarinet, saksofon, oboa i fagot) održana je u Tivtu od 23. 08. do 31. 08. 2008. g.

Voditelji Radionice ove godine su bili:

TRUBA — Tibor Kerekeš (Slovenija);

HORNA — Boštjan Lipovšek (Slovenija);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Srbija);

FLAUTA — Milena Lipovšek, Nataša Paklar-Marković (Slovenija);

SAKSOFON — Ognjen Popović (Srbija);

KLARINET — Veljko Klenkovski (Srbija);

OBOA — Guy Porat (Izrael);

FAGOT — Nenad Janković (Srbija).

Koncerti u okviru radionica bili su sljedeći:

28. 08. 2008. g. koncert polaznika — radionica Crkva Sv. Roka, Donja Lastva, Tivat;

29. 08. 2008. g. koncert profesora — Katedrala Sv. Tripuna, Kotor;

30. 08. 2008. g. koncert profesora — Crkva Sv. Roka, Donja Lastva, Tivat;

30. 08. 2008. g. koncert kamernih ansambala na Gradskoj rivi.

Koncerte profesora korepetirao je Aleksej Molčanov. Koncerte polaznika radionica korepetirali su: Molčanova Lidija i Molčanov Aleksej.

Radionicu trube pohađalo je 7 polaznika.

Radionicu horne pohađalo je 9 polaznika.

Radionicu trombona pohađala su 3 polaznika.

Radionicu flaute pohađalo je 7 polaznika.

Radionicu klarineta pohađalo je 15 polaznika.

Radionicu saksofona pohađalo je 6 polaznika.

Radionicu oboe pohađala su 3 polaznika.

Radionicu fagota pohađala su 2 polaznika.

Održana je i Radionica kamerne muzike (17 različitih sastava drvenih i li-
menih duvača, od dua do kvinteta). Na ovoj radionici, kao i u ranijim, učešće
su uzeli polaznici iz različitih zemalja (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Slovenija,
Njemačka, Ukrajina, Makedonija, Japan). Premijerno je u Crnoj Gori izvede-
no djelo „Argentinska svita br. 2” bokeljskog kompozitora Antuna Kopitovi-
ća. To je realizacija ideje Muzičke škole Tivat i NVO „Ars Presentia Boke Ko-
torske” da javnosti približi muzička djela raznih kompozitora Boke Kotorske
koja do danas nijesu predstavljena na ovim prostorima odakle su potekla. Ide-
ja je pokrenuta sa željom da preraste u lijepu tradiciju. Prije izvođenja „Argen-
tinske svite br. 2” mr Ivana Antović je prisutnim gostima u katedralnoj Crkvi
Sv. Tripuna održala kratko predavanje o životu i djelu njenog kompozitora.⁵

Ovim aktivnostima je Muzička škola u Tivtu postala već prepoznatljiva
po svojim projektima i usmjerenju ka duvačkim instrumentima na području

⁵ Jedno od imena bogate kulturne prošlosti Boke Kotorske je i ime Antuna Kopitovića, o čijem
se značajnom muzičkom radu, pa i o njegovom životu, do danas vrlo malo zna. Proučavanje
njegovog života i djela danas je moguće zahvaljujući arhivskoj građi koja se nalazi u Istorijskom
arhivu Kotor i na osnovu lične prepiske između njega i dr Miloša Miloševića, tadašnjeg arhiv-
skog savjetnika Istorijskog arhiva Kotor, koja je obavljena u periodu od 1973. do 1978. godine.
Radi se o 22 pisma kompozitora Kopitovića.

Rođen je na Mulu 1913. godine. Njegovo školovanje započelo je u Kotoru, da bi se nastavi-
lo u Beogradu, Zagrebu i Rimu, kod najznačajnijih muzičkih ličnosti i pedagoga tog vremena.
Na svom putu, zbog teške materijalne situacije, on gotovo neprestano radi različite poslove u
struci i to kao dirigent raznih horova, zatim predaje kompoziciju, klavir i solo pjevanje i tako-
đe svira orgulje po crkvama. Godine 1948. odlazi u Argentinu gdje živi i radi u Buenos Ajresu.
Tamo počinje da radi kao orkestrator za nekoliko izdavačkih kuća, zatim diriguje različitim
orkestrima i horovima. Nakon što osniva svoju privatnu školu za kompoziciju, instrumentaci-
ju, klavir i solo pjevanje 1963. godine, on i dalje diriguje kamernim i simfonijskim orkestrima
u najpoznatijim muzičkim dvoranama širom Argentine.

Iz priloženih prepisa izabranih novinskih kritika vidimo da je njegov rad bio obasut visokim
priznanjem muzičke kritike. Veliki broj snimljenih ploča u Južnoj Americi i SAD sačuvao je
Kopitovićev muzički rad kao dirigenta, kompozitora i instrumentatora.

U Kotor su stigle dvije ploče. Od ovih ploča danas je sačuvana jedna i to u Istorijskom arhivu
u Kotoru. To je gramofonska ploča sa 12 pjesama u aranžmanu Antuna Kopitovića. Solista je
Alicia Andreadis uz pratnju Simfonijskog orkestra Buenos Ajresa i The Characteristik orche-
stra of A. R. O Dirigent je Antun Kopitović. Kopitović je 1975. godine poklonio arhivu 57
svojih kompozicija. Kasnije se ova zbirka dopunjava.

U jednom pismu Kopitović ističe svoju vezanost za kraj iz kojeg je potekao i piše: „Mene su
ono argentizirali jer im je to potreba, ali moje srce i sve moje pripada samo mom rodnom kra-
ju.”... „Da znate kako je lijepo živjeti u Dobroti! Za jednu Dobrotu poklonio bih Vam stotinu
Buenos Ajresa! ... Dat će bog da se jednog dana vidimo” (pismo 13. 12. 1977).

Iz pisma Štefice Kopitović, njegove supruge, saznajemo da je Antun Kopitović umro u Buenos
Ajresu 25. avgusta 1983. godine. Sahranjen je privremeno u „Galeriji i biće premješten u Pan-
teon Društva kompozitora koje se sada uređuje”. Sahrani je prisustvovao veliki broj prijatelja i
znalaca, od kojih je bilo i nekoliko iz Boke.

Crne Gore, pa i šire, a i u turističkoj ponudi grada organizacijom koncerata učesnika radionica.

Sedma međunarodna radionica za duvačke instrumente⁶ (truba, tuba, horna trombon, fagot, flauta, saksofon, klarinet, oboa) održana je u Tivtu od 22. do 31. 08. 2009. g.

Ovdje su već jasno definisani ciljevi Projekta:

- doprinos u razvoju muzičke kulture Crne Gore;
- doprinos i afirmacija grada Tivta u oblasti muzičke kulture;
- promocija kulturnih različitosti;
- međunarodna saradnja i razmjena iskustava;
- edukativni značaj za polaznike radionica;
- prezentacija crnogorske kulture;
- multikonfesionalni karakter u muzičkoj kulturi Crne Gore.

Projekat čija aktivnost je već prisutna sedam godina dao je sljedeće rezultate:

- kulturna afirmacija grada, pa i u turističkoj ponudi;
- koncerte renomiranih muzičkih imena;
- edukaciju i popularizaciju duvačkih instrumenata;
- prepoznatljivost u razvoju Muzičke škole Tivat;
- pozitivan uticaj na mlade ljude — druženja i koncerti.

Polaznici radionica pripadali su nivou niže, srednje muzičke škole i Muzičke akademije. Rad u radionicama obuhvatao je individualni rad i rad u ansamblima (duo, trio, kvartet, kvintet, sextet, nonet). Pored individualnog rada, svi profesori koji su vodili radionice učestvovali su i u radu kamernih ansambala. U kamernim ansamblima pored polaznika aktivno su svirali i profesori, što je nadasve doprinijelo boljem razumijevanju i reagovanju samih polaznika.

Prema: Ivana Antović, *Antun Kopitović (1913–1983) Kompozicije duhovne muzike* (rad iz glavnog predmeta za prvu godinu magistarskih studija), Muzička akademija Cetinje, Cetinje, 2006. (184 strane).

Ivana Antović, Elementi pasionske tematike u muzičkom opusu bokokotorskog kompozitora Antuna Kopitovića, Zbornik radova 5. međunarodnog znanstvenog simpozija s temom „Boka Kotorska — jedno od izvorišta hrvatske pasionske baštine”, Tivat, 3–7. svibnja 2006, Pasion-ska baština, Zagreb, 2006, ISBN: 953–97797–1-5, ISSN: 1334–8264, str. 376–391.

Ivana Antović, *Antun Kopitović 1913–1983*, Bokeški ljetopis, br. 2–3/2006–2007, Hrvatsko građansko društvo, Kotor, 2008, str. 61–70.

Ivana Antović, *Život i rad jednog malo poznatog kompozitora iz Boke (Antun Kopitović 1913–1983)*, Zbornik radova sa Međunarodnog znanstvenog skupa „Hrvatsko-crnogorski dodiri; Crnogorsko-hrvatski dodiri: Identitet povijesne i kulturne baštine Crnogorskog primorja”, Kotor 4–6. 10. 2007, Hrvatski institut za povijest — Zagreb, Istorijski institut Crne Gore — Podgorica, Podgorica — Zagreb, 2008, str. 827–847.

⁶ Donatori su bili: Ministarstvo kulture sporta i medija Crne Gore, Opština Tivat, Yamaha — Euro-Unit Podgorica, Foto Riva Tivat i dr.

Dragocjeno iskustvo za polaznike radionica je i prisustvo na profesorskim probama za koncerte, druženja nakon radnog dana, okrugli stolovi o pojmu i značaju muzike.

Profesori koji su vodili radionice bili su sljedeći:

TRUBA — Tibor Kerekeš (Slovenija);

HORNA — Boštjan Lipovšek (Slovenija);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Srbija);

TUBA — Laslo Dienes (Srbija);

FLAUTA — Milena Lipovšek, Nataša Paklar-Marković (Slovenija);

SAKSOFON — Ognjen Popović (Srbija);

KLARINET — Veljko Klenkovski (Srbija);

OBOA — Guy Porat (Izrael);

FAGOT — Nenad Janković (Srbija).

Koncerti u okviru Projekta su bili:

27. 08. 2009. g. koncert profesora — Crkva Sv. Roka, Donja Lastva;

28. 08. 2009. g. koncert profesora — Katedrala Sv. Tripuna, Kotor;

29. 08. 2009. g. koncert polaznika radionice — Koncertna sala Muzičke škole Tivat;

30. 08. 2009. g. koncert profesora i polaznika na gradskoj rivi Pine — Tivat.

Ove godine u radionici je učestvovalo 75 polaznika iz različitih zemalja (Crna Gora, Srbija, Hrvatska, Slovenija, Njemačka, Ukrajina, Makedonija, Japan). Uspješno je nastavljeno premijerno izvođenje djela bokeljskog kompozitora Antuna Kopitovića, što je započeto na prethodnoj radionici. Profesori koji su učestvovali u radu dosadašnjih radionica, okarakterisali su ovakav model rada kao jedinstven na Balkanu. Ovo je bila prva ocjena nakon treće radionice koju su izrekli dugogodišnji partneri i donatori „Ars praesentia Boke Kotorske”, profesori sa Kraljevske akademije iz Stockholma. Njihovo prisustvo u samom osnivanju radionica bilo je od neprocjenjivog značaja: pomoć u profesorskom kadru, donacija u muzičkim instrumentima i notnom materijalu, seminari na Švedskoj akademiji itd.

Na kraju radionica sprovele su se ankete sa polaznicima i profesorima koji je vode. Kroz takve ankete otkrivani su nedostaci i nepravilnosti, kao i potrebe za novim radionicama. Osma međunarodna radionica za duvačke instrumente⁷ (truba, tuba, horna trombon, fagot, flauta, saksofon, klarinet, oboa) održana je u Tivtu od 21. do 30. 08. 2010. g.

⁷ Donatori su bili: Ministarstvo kulture sporta i medija Crne Gore, Opština Tivat, Yamaha — Euro-Unit Podgorica, Foto Riva Tivat i dr.

Ostvareni ciljevi radionica slični su kao i kod ranijih. Kvalitetna edukacija i primjenjivanje stečenog znanja tokom daljeg školovanja u sredinama odakle dolaze, koncerti i kontakti sa renomiranim imenima iz ove oblasti, formiranje i razvoj duvačkog orkestra, sve su to karakteristike ovog projekta koji buđi kod mlađe populacije interesovanje kako za aktivnim bavljenjem muzikom, tako i za redovnim praćenjem muzičkih zbivanja. To Tivtu i Crnoj Gori daje posebnu prepoznatljivost na kulturnoj mapi ovog dijela Evrope.

Osma radionica je okupila drvene i limene duvače svih profila, đake osnovnih i srednjih muzičkih škola, preko studenata, do njihovih profesora i eminentnih gostiju, vodećih svjetskih imena uz razmjenu iskustava, znanja, prakse i lijepo druženje.

Radionica je okupila 75 polaznika iz: Hrvatske, Srbije, Makedonije, Slovenije, Italije, Njemačke, Engleske, Mađarske, Izraela, Crne Gore.

Upoznavanje sa domaćim i svjetskim tokovima u pedagogiji ovih instrumenata, koncertna djelatnost, kao i neophodna nadgradnja edukativnoj osnovi, bili su ciljevi i ove radionice.

Radionica je obuhvatila:

- koncerte;
- rad u kamernim ansamblima;
- individualnu nastavu;
- slobodne aktivnosti (druženja, izlete).

Profesori koji su vodili radionicu su sljedeći:

TRUBA — Tibor Kerekeš (Slovenija);

HORNA — Nenad Vasić (Srbija);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Srbija);

TUBA — Laslo Dienes (Srbija);

FLAUTA — Alenka Zupan, Nataša Paklar — Marković (Slovenija);

SAKSOFON — Ognjen Popović (Srbija);

KLARINET — Veljko Klenkovski (Srbija);

OBOA — Guy Porat (Izrael);

FAGOT — Nenad Janković (Srbija).

Održani su sljedeći koncerti:

25. 08. 2010. g. koncert profesora — Crkva Sv. Roka, Donja Lastva, Tivat;

26. 08. 2010. g. koncert profesora — Katedrala Sv. Tripuna, Kotor;

27. 08. 2010. g. koncert profesora i polaznika na gradskoj rivi Pine, Tivat i u marini Porto Montenegro;

29. 08. 2010. g. koncert polaznika Radionice — Koncertna sala Muzičke škole Tivat.

Na koncertnim večerima, i u okviru ove radionice, ostvaren je visok umjetnički nivo sa bogatim i raznovrsnim programom kamerne muzike. Ovu radionicu je takođe obilježilo:

- značajno učešće renomiranih imena, sa bogatom biografijom kako u umjetničkom, tako i u pedagoškom angažmanu;
- veliki broj polaznika u radionicama;
- popularizacija instrumenata kroz nastupe na javnim mjestima u gradu;
- velika posjećenost koncerata i potreba za bogatijom koncertnom ponudom;
- učešće profesora iz različitih zemalja.

Deveta međunarodna radionica za duvačke instrumente (flauta, truba, horna, trombon, tuba, klarinet, saksofon, oboa, fagot) održana je od 15. do 25. avgusta 2011. godine. Upoznavanje sa domaćim i svjetskim tokovima u pedagogiji ovih instrumenata, koncertna djelatnost, kao i neophodna nadgradnja edukativnoj osnovi, ciljevi su ove radionice.

Radionica je obuhvatila:

- individualnu nastavu;
- rad u kamernim ansamblima;
- koncerte.

Profesori koji su vodili devetu radionicu su sljedeći:

FLAUTA — Alenka Zupan, Nataša Paklar-Marković (Slovenija);

TRUBA — Tibor Kerekeš (Slovenija);

HORNA — Viktor Kirčenkov (Hrvatska), Nenad Vasić (Srbija);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Srbija);

TUBA — Laslo Dienes (Srbija);

KLARINET — Ognjen Popović, Veljko Klenkovski (Srbija);

SAKSOFON — Ognjen Popović;

OBOA — Guy Porat (Izrael);

FAGOT — Nenad Janković (Srbija).

Održani su sljedeći koncerti:

21. avgust 2011. g. večer kamerne muzike — Galerija ljetnikovca „Buća”, Tivat;

22. avgust 2011. g. večer kamerne muzike — Bogorodičin hram, Prčanj;

23. avgust 2011. g. koncert polaznika Radionice — Koncertna sala Muzičke škole Tivat;

24. avgust 2011. g. — nastupi na gradskoj rivi Pine i u marini Porto Montenegro u Tivtu.

Ovo je treća zaredom radionica čiji polaznici i profesori izvode interesantan program u marini Porto Montenegro. Na repertoaru su različiti sastavi duvačkih instrumenata koji su za ovo okruženje odabrali niz kompozicija

prepoznatljivog karaktera.⁸ Polaznici devete radionice, njih 75, bili su iz zemalja bivše Jugoslavije, kao i Italije, Mađarske, Njemačke i drugih.

Deseta međunarodna radionica za duvačke instrumente (flauta, truba, horna, trombon, tuba, klarinet, saksofon, oboa, fagot) održana je u Tivtu od 20. do 27. avgusta 2012. Ova međunarodna radionica za duvačke instrumente predstavljala je krunu desetogodišnjeg rada. Pokazalo se da je Projekat opravdao svoj rad i postojanje jer je doprinio najboljem rezultatu — otvaranju srednje muzičke škole u Tivtu, specijalizovane za duvačke instrumente. Muzičko slavlje najavio je „Put muzike” postavljen od gradske rive Pine do Zbirke pomorskog nasljeđa u Porto Montenegro. Na devet punktova je predstavljeno dosadašnjih devet radionica, dok je deseta obilježena svečanim koncertom, na kojem se u prvom dijelu, pred brojnom publikom, predstavilo dvadeset izvođača, uključujući i glumce, koji su premijernu kompoziciju pratili perfromansom. Kompozicija koja je napisana posebno za ovaj jubilej djelo je mlade crnogorske kompozitorke Tivćanke Nine Perović. Djelo je napisano na tekst „Neki ljudi” Č. Bukovskog i pored drvenih i limenih duvača predstavilo je još i timpan i marimbu. U drugom dijelu koncerta prisutni su imali priliku da čuju kamerna djela: Vebera, Smadbecka, Vilberna i drugih. Drugi dio proslave desetogodišnjice duvačkih radionica obilježen je izložbom fotografija radionica i koncertom prve generacije duvača srednje muzičke škole. Ovogodišnja radionica je veoma uspješno realizovana kroz aktivnosti utvrđene u prethodnim radionicama.

Kroz međunarodne radionice za duvačke instrumente, koje se već deset godina zaredom održavaju u Tivtu, do ove jubilarne već je prošlo preko 750 polaznika iz Njemačke, Italije, Austrije, Mađarske, Kine, Kube, Japana, Engleske, kao i država bivše Jugoslavije.

Ova međunarodna radionica za duvačke instrumente okupila je 85 učesnika: drvene i limene duvače svih profila, čak od osnovnih i srednjih muzičkih škola, preko studenata, do njihovih profesora i eminentnih gostiju, vodećih svjetskih imena. Upoznavanje sa domaćim i svjetskim tokovima u pedagogiji ovih instrumanata, koncertna djelatnost, kao i neophodna nadgradnja edukativnoj osnovi, bili su ciljevi i ove radionice.

Radionica je obuhvatila:

- koncerte;
- rad u kamernim ansamblima;
- individualnu nastavu;
- slobodne aktivnosti (druženja, izlete).

⁸ Projekat IX radionice podržali su: Opština Tivat, Ministarstvo kulture Crne Gore, Euro-Unit Music Montenegro.

Profesori koji su vodili Radionicu su sljedeći:

TRUBA — Tibor Kerekeš (Slovenija);

HORNA — Nenad Vasić (Srbija);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Srbija);

TUBA — Laslo Dieneš (Srbija);

FLAUTA — Alenka Zupan, Nataša Paklar-Marković (Slovenija);

SAKSOFON — Bojan Vukelić (Srbija);

KLARINET — Veljko Klenkovski i Ognjen Popović (Srbija);

OBOA — Sanja Romić (Srbija);

FAGOT — Nenad Janković (Srbija).

Korepetitori koji su pratili učesnike Radionice su: Molčanova Lidija i Aleksej. Pored profesora koji su vodili Radionicu, na svečanom koncertu učestvovali su: Sava Rajković, Dušan Savković, Bruna Matijević, Stefan Beloičić, Aleksa Stojadinović, Branislav Ožegović, Valerija Vuksanović, Barbara Bujanja, Miloš Mićunović, Ivan Marjanović, Nina Perović, Časlav Brujić, Giulia Garagnani i Igor Perović.

Održane su sljedeće koncertne večeri u okviru ove radionice:

— 25. 08. 2012. g. svečani koncert — Zbirka pomorskog nasljeđa, Porto Montenegro;

— 27. 12. 2012. g. koncert prve generacije duvača, učenici srednje muzičke škole — Koncertna dvorana Muzičke škole Tivat.

Nakon realizovane desete radionice može se procijeniti da ovaj projekat može dovesti do bolje afirmacije grada i same države na turističkoj mapi svijeta. Zato je neophodno edukovati stručne kadrove kao buduće članove revijskih orkestara, malih ansambala, zatim producente, organizatore i sl. koji moraju biti sastavni dio kulturološkog i muzičkog zabavnog tkiva svakog turističkog mediteranskog grada.

Jedanaesta međunarodna radionica za duvačke instrumente (flauta, truba, horna, trombon, tuba, klarinet, saksofon, oboa, fagot) održana je u dva dijela — prvi dio je otvoren 29. jula, a drugi nastavljen od 19. do 25. avgusta 2013. godine.

Profesori koji su vodili Radionicu su sljedeći:

TRUBA — Mladen Đorđević (Srbija);

HORNA — Nenad Vasić (Srbija);

TROMBON — Aleksandar Benčić (Srbija);

TUBA — Laslo Dieneš (Srbija);

FLAUTA — Marina Nenadović (Srbija), Nataša Paklar-Marković (Slovenija);

SAKSOFON — Bojan Vukelić (Srbija);

KLARINET — Veljko Klenkovski i Ognjen Popović (Srbija);

OBOA — Matej Šarc (Slovenija);

FAGOT — Nenad Janković (Srbija).

Korepitorori: Molčanova Lidija i Aleksej (Ukrajina — Crna Gora).

Održani su sljedeći koncerti:

03. 08. 2013. g. koncert „Saksofonska improvizacija” — plato ispred Zbirke pomorskog nasljeđa Porto Montenegro;

23. 08. 2013. g. koncert na platou ispred podmornice — Zbirka pomorskog nasljeđa, Porto Montenegro;

24. 08. 2013. g. koncert profesora i polaznika — Zbirka pomorskog nasljeđa, Porto Montenegro;

25. 08. 2013. g. koncert polaznika radionice — Koncertna dvorana Muzičke škole Tivat.

U cilju popularizacije duvačkih instrumenata, akcenat u svim radionicama je stavljen na zajedničko sviranje profesora i polaznika radionice da bi se kroz takav rad stekla kvalitetna profesionalna saznanja i edukovali mladi ljudi za pozitivne oblike života i druženja. Nakon ovoga moguće je prenošenje iskustava u sredine iz kojih polaznici dolaze, razmjena iskustava, kao i međunarodna saradnja i komunikacija.

Radionica je okupila 80 polaznika iz Hrvatske, Srbije, Makedonije i Slovenije i to drvene i limene duvače svih profila, čak osnovnih i srednjih muzičkih škola, studente i njihove profesore i eminentne goste.

Muzička škola Tivat je kao dugogodišnji partner na ovom kontinuiranom projektu svojim sistematskim radom stvorila uslove za otvaranje srednje muzičke škole duvačkog odsjeka u Tivtu. Takođe, intenzivna nastava u Projektu, rad u više ansambala i koncertni nastupi daju veliki podstrek za dalji rad i na taj način posebnu podršku muzičkim školama u Crnoj Gori. Najzad, ovo je kod nas rijedak oblik opšte popularizacije muzičkog obrazovanja na jedinstveni način. Može se reći da Projekat međunarodne radionice za duvačke instrumente u Tivtu uživa veliku popularnost ne samo u Crnoj Gori već i u svim zemljama u okruženju, što svjedoči konstantno velika prisutnost polaznika iz različitih zemalja kako iz okruženja, tako i šire. O uspješnosti, kao i značaju ovog projekta najbolje svjedoči otvaranje srednje muzičke škole za duvačke instrumente u Tivtu, kao i veliki broj nagrada koje su učenici ove škole donijeli sa mnogih takmičenja.

Takođe je važno napomenuti da su sve radionice bile medijski dobro proračene, kao i da je njihova uloga u turističkoj ponudi kako Tivta, tako i Boke Kotorske veoma značajna.

Posebno treba istaći da su koncerti bili izuzetno posjećeni i ako saberemo kompletno prisustvo tokom godina održavanja ove muzičke radionice, može se reći da se radi o cifri od oko dvadesetak hiljada posjetilaca, od kojih je jedan

dio domaće stanovništvo, a ipak najveći dio turista, odnosno gostiju iz drugih sredina, kako domaćih, tako i inostranih.

Zato se može reći da je ova djelatnost značajan prilog popularizaciji muzičkog obrazovanja, ali i ponudi kulturnog turizma u formi ozbiljne muzike i sigurno u budućem periodu i dalje nezaobilazan faktor ljetnjih kulturnih zbivanja primorskih opština.

Literatura

- [1] Andreis, Josip, Cvetko, dr Dragutin, Đurić-Klajn, Stana, *Historijski razvoj muzičke kulture u Jugoslaviji*, Zagreb, 1962.
- [2] Antović, Ivana, *Antun Kopitović (1913–1983): Kompozicije duhovne muzike* (rad iz glavnog predmeta za prvu godinu magistarskih studija), Muzička akademija Cetinje, Cetinje, 2006.
- [3] Antović, Ivana, *Antun Kopitović 1913–1983*, Bokeški ljetopis, br. 2–3/2006–2007, Hrvatsko građansko društvo, Kotor, 2008.
- [4] Antović, Ivana, „Elementi pasionske tematike u muzičkom opusu bokokotorskog kompozitora Antuna Kopitovića”, *Zbornik radova 5. međunarodnog znanstvenog simpozija s temom „Boke Kotorska — jedno od izvorišta hrvatske pasionske baštine”*, Tivat, 3–7. svibnja 2006, Pasioniska baština, Zagreb, 2006, ISBN: 953–97797–1-5, ISSN: 1334–8264.
- [5] Antović, Ivana, *Život i rad jednog malo poznatog kompozitora iz Boke (Antun Kopitović 1913–1983)*, Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa „Hrvatsko-crnogorski dodiri; Crnogorsko-hrvatski dodiri: Identitet povijesne i kulturne baštine Crnogorskog primorja”, Kotor 4–6. 10. 2007, Hrvatski institut za povijest — Zagreb, Istorijiski institut Crne Gore — Podgorica, 2008.
- [6] *Muzička enciklopedija*, 1, Zagreb, MCMLVIII.
- [7] *Muzička enciklopedija*, 2, Zagreb, MCMLXIII.
- [8] Ravkin, Radoslava, *Animacija u turizmu*, Ljubljana — Zagreb, 1989.
- [9] Šešić-Dragičević, Milena, Stojković, Branimir, *Kultura, menadžment, animacija, marketing*, Beograd, 2003.
- [10] Todorović, Aleksandar, *Teorije turizma i kulturno-umetničke vrednosti*, Turistička štampa, Beograd, 1990.
- [11] Watt, David C, *Event Management in Leisure and Tourism*, Longman (UK), 2001.

Izvori

- [12] Državni arhiv Crne Gore, Istorijiski arhiv Kotor, Muzička zbirka: IAK, 165, MUZ, XXII — u rukopisu.
- [13] NVO „Ars praesentia Boke Kotorske” Tivat — interna arhiva.
- [14] SO Tivat — interna arhiva.
- [15] Turistička organizacija Tivat — interna arhiva.

Ivana MARIĆ

POPULARIZATION OF MUSIC EDUCATION — THE EXAMPLE
OF INTERNATIONAL MUSIC WORKSHOPS OF THE MUSIC SCHOOL
TIVAT AND THE NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATION
“ARS PRAESSENTIA OF BOKA KOTORSKA”

Summary

Music workshops are professional and expert event that brings together musicians of all kinds, primary and secondary school students and teachers. This form of organized activity was observed in our communities over the past two decades. This is particularly characteristic of the coastal cities, and their effect is usually organized in the central part of the summer tourist season. One such event is the International Workshop for wind instruments organized by the NGO „Ars praesentia Kotor Bay” to the 2002 nd year continuous work in Tivat. Through the workshops held so far it’s been about 1000 of the participants, and their activities were followed by about 20000 visitors. One of the important results of the Project is the establishment of the Music High School Tivat.

Key words: *music workshops, professional events, broadcasting classical music, cultural tourism, animation projects, Tivat*